

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Quæst. 3. In quo vnice consistat, ex quibusve instrumentis & regulis vnice
Ars vniuersalis sciendi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

minuſve iuxta capacitatem propriā proficiet, ſemper tamen longē ampliùs quam ſine illā. ſapeque fiet, vt tardus, ſive hebes intellectus cum illa maiores in ſcientiis progreſſus faciat, quam velox acutoſque ſine illā iuxta vulgare illud proloquium. *Claudus in viā auertit curſorem extraviā.* Ex parte vero formæ: quia quā præſcribit hæc Ars vniuerſaliſſima eſt pro omni materia ſcientiarum. Ex parte autem materiæ propriæ: quia quam præbet ob ſuam vniuerſalitatem in omnibus ſcientiis locum habet. Et ex parte materiæ alienæ: quia nulla eſt in ſciētiis humanis, vbi non exerceat ſuam formam. Denique ex parte ſcopi, ſeu finis; quia ad rectē cognoscendum & ſciendum omnia omnino cognoscibilia, ſeu ſcibilia, quæ humanitūs tam practicæ, quàm ſpeculatiuæ ſcibilia ſunt, primariō ordinatur, atque adeo etiam ſecundariō ad rectē faciendum quæcumque mediā cognitione, ſeu ſciētiā ab hominibus fieri poſſunt. Vnde patet per huiusmodi Artem, non ſolum omnes ſcientias, ſed etiam omnes Artes tum liberales, tum illiberales vniuerſaliter perficiendas, atque promouendas venire; tanta eius vniuerſalitas eſt, miraque virtus, & potentia. Quæ omnia ex dicendis ſient conſpicua.

Dicitur etiam Ars hæc mirabilis ars ſciendi præciſe, eo quod finis eius poſſiſſimus ſciē cuncta ſcibilia eſt. Cum hoc tamen ſtat eſſe quoque illam artem rectē præſtandi omnia, tum quæ ad cuncta ſcienda poſſunt conducere, tum quæ ex cunctorum ſciētiā poſſunt enaſci. Quo circa Ars eſt rectē addiſcendi ſcientias omnes, eaſque rectē ordinandi, diſponendi, tractandi, in dies augendi, ac ſine fine propagandi. Ars eſt quamuis notitiam rectē aliis communicandi, ſive docendo ſive dicendo ſive aliter quoquomodo maniſtando; aut etiam perſuadendo. Ars item eſt rectē faciendi, ſeu operandi tum phyſicē, tum etiam moraliter, quatenus Ars eſt perficiendi ſemper, & promouendi omnem omnino artem, diſciplinam, atque doctriinam; vnde opera humana rectē, & ordinatē aut etiam aſſabrē facta proficiſcuntur. Atque ita demum ars quoque eſt, ſciſpam, ſuamque praxim ſemper, ac ſemper perficiendi. Quo mira eius vniuerſalitas enitet ampliùs.

Q V Æ S T I O II.

An ſit poſſibilis, aut etiam de facto detur Ars vniuerſalis ſciendi, qualis in præcedenti quæſtione expoſita eſt.

Propoſitio I.

CEnſeo non ſolum poſſibilem eſſe, ſed etiam ad praxim ſic reducibilem, vt effectus, quos promittit, re vera ſortiatur.

Quod ſit poſſibilis; primò demonſtratur cæteræ omnes Artes humanæ, quibus ad ſua opera molienda exequendaque artiſcioſe iuuantur homines; ſi enim cæteræ potentia hominis naturales cum ſuis operationibus Arte perfectibiles ſunt; mæte ſubinde pro perficiendis illis ſunt Artes poſſibiles, ſiquidem de facto dantur: vt conſtat. Quidni potentia intellektiua cum ſuis operationibus Arte patiter perfectibilis erit, Arſque ſubinde pro ea patiter erit poſſibilis, nimirum Ars vniuerſalis ſciendi, de qua tractamus?

Secundò probatur id ipſum. Quia omnis Ars in ipſa naturā ſodatur, quatenus obſeruatis ſedulò operationibus naturæ cum modis, quibus illæ exercentur in promptu eſt animaduertere, quibus inſtrumentis, & regulis natura ipſa in eiufmodi operationibus adiuuari poſſit, & perfici. Sed non minùs, imò magis

poſſibile eſt obſeruare operationes intellectus humani cum modis, quibus illæ exercentur, animaduertereque quibus inſtrumentis, & regulis in illis poſſit ipſe intellectus iuuari, & perfici, quam eſt poſſibile id ipſum præſtare circa potētiās cæteras naturales, quas cæteræ de facto perficiūt Artes. Ergo non minùs imò magis poſſibilis eſt. Ars vniuerſalis ſciendi pro intellectu iuuando, & perficiendo, quæ ſunt poſſibiles pro cæteris potentis cætera Artes, quas eſſe poſſibiles, cum de facto dentur, eſt certum.

Tertiò probatur, quia cæteræ ſerme Artes humanæ, de quarum exiſtentiā, atque adeo poſſibilitate conſtat, normæ quædam ſunt loquendo vniuerſe, coniungendi coniungibilia, & ſeiuigendi ſeiuigibilia, quatenus opus eſt vt reſultent artiſcioſi effectus, prout explicatiùs trademus 9. ſed manifeſtè eſt poſſibilis norma coniungendi coniungibilia, & ſeiuigendi ſeiuigibilia, quatenus opus eſt vt reſulter ſciētia artiſcioſe comparata, prout conſtat it ex *ibidem* dicendis: ergo poſſibilis eſt Ars vniuerſalis ſciendi. Demum de facto talis Ars datur, prout apparebit ex dicendis: ergo eſt poſſibilis.

Quodd autem ea ſic ſit ad praxim reducibilis, vt effectus, quos promittit, ſortiatur; tum ex dictis conſtat, quatenus probant talem artem ſciendi eſſe poſſibilem, quæ practicæ talium effectuum productrix ſit, tum ex dicendis in ſeqq. ampliùs conſtat.

Propoſitio 2.

Ars vniuerſalis ſciendi, de quā in præſenti ſeimo eſt, de facto iam datur re ipſa, in librisque ſcripta circumfertur: minùs tamē perfectæ, minùsque expoſita demonſtratā quam nos eam damus in iſto opere.

Maiorem quippe partem huiusmodi Artis continet Organum Ariſt. ſive Logica cui Rhetorica eiufdem Ariſt. Cic. Quintil. & aliorum aſſinis eſt. Poſſiſſima verò, ac præſtantiſſima pars eius eſt Ars illa, quam dicunt mirabilem, Raymundi Lullij, cuius explicationes quædam ſunt ſyntaxes Artis mirabilis Petri Tolofani; Digeltum ſapientiæ Yuonis Parſini, & aliæ huiusmodi. Pars etiam quædam non contenta Artis vniuerſalis ſciēdi in Arte Cyclogonomica Cornelij Gemmæ cõtenta eſt. Aliaque pars quodammodo diuerſa à prædictis eſt, quam Franciſc. de Verulamio in opere cuius titulus eſt, *Inſtitutio magna*, præſertim in ſecundā parte eius quam appellat *Organum nouum*, videtur prætenſiſſe. Ex quibus ſerme partibus tota ars vniuerſalis ſciendi coaleſcit. Vt ex dicendis in ſeqq. competum fiet.

Q V Æ S T I O N E S III.

In quo vnicè conſiſtat, ex quibusve inſtrumentis & regulis vnicè conſtet Ars vniuerſalis ſciendi.

PRo reſolutione huius quæſt. ſuppono primo. Omnē artem humanā pro ſcopo habere effectum aliquem à ſe oriundū, tanquam à norma dirigentē ad quem effectum producendum cõmuniter virtutis aliquæ artiſcioſæ, ſive à ſe ordinatē præſcriptæ vel cõiunctione coniungibilium, vel ſeiuigione ſeiuigibilium. Aliæ quippe Artes effectus, quos præſtandunt, poſſiſſimum cauſant applicando actiua paſſiuisque ita efficiēdo, vt cauſæ naturales ſive admoctio, ſive mixtione inuicē applicatæ, & coniunctæ naturaliter progignant effectus præintentos. Ita ſe gerunt Medicina, Magia, Agricultura, Coquinaria, Pharmacopœia, Platica, Fullonica, Curatiua brutorū, & cæteræ huiusmodi. Aliæ vero effectus, quos præſtandunt poſſiſſimum cauſant, vel miſcendo, vel aliter coniungendo

gendo aliqua ex quibus per modum compositionis intra naturalem generationem ipsi effectus resultat. ut cernere est in Architectura, Pictura, Typographia, Fabrica, Textoria, Sartoria, Sutoria, & similibus. Aliæ per se iunctione potissimum, ad quæ reduci potest extensio, & motio, in effectus præintents veniunt: ut Statica, Bellica, Nautica, Gymnastica, Sculptoria, Musica & cætera ad similes. Aliæ æqualiter ferè se gerunt utroque modo, iam cōiunctione aliqua vtendo, iam se iunctione, seu motione.

13 Suppono 2. præter potissimam artis operationem, ex qua proximè resultat effectus artificiosus, quem ars habet pro scopo, plerumque alias operationes ad eandem artem pertinentes præcedere, per quas ipsa parat, præparatque siue disponit quæcumque ad ipsū effectum obtinendum præquisita sunt. Sic præparat Architectura lapides, lateas, ligna, & cætera pertinentia ad materiam, ex qua construendum est ædificium. Sic præparat Pictura colores, quibus pingenda Imago est, sic Fabrilis instrumenta, cum quibus est Faber operaturus &c. Soler etiam ars interdū præscribere quomodo effectus artificiosus in quæ, ut in scopum, collimat, postquā est obtentus, est conseruandus, aut etiam ornandus, & perpoliendus, vel alio vectandus &c. quæ operationes artis sunt ad potissimam subsequuta.

13 His statutis, suppono 3. Artem vniuersalem sciendi pro scopo habere scientiam humanitatis ab hominibus, pro statu præsentē acquiribile de quouis omnino obiecto scibili: atque adeo iuxta dicta disp. 12. iudiciū humanitatis ab hominibus pro statu præsentē cōparabile de quouis omnino propositione obiectiua. Vnde ea erit huiusmodi Artis operatio potissima, ex qua proximè iudiciū huiusmodi de quouis omnino propositione obiectiua veniat oriundū. Venit autē proximè oriundum iudiciū humanū de propositione obiectiua ex cōparatione terminorū eius, si sit per se ex ipsis terminis noscibilis. Ex cōparatione autē aliarum propositionū cum ipsā, si sit noscibilis per alias. Per huiusmodi quippe cōparationes sese intellectui humano produunt connexiones, & cōuenientia, oppositionesque; & disconuenientia tum terminorū propositionū per se scibilium; in quibus fundatur, nitunturque iudicia de ipsis affirmatiua, & negatiua; tum propositionū antecedentium cum consequentibus per illas scibilibus; in quibus fundatur, nitunturque illationes per quas hæc ex illis affirmatiue atque negatiue inferuntur: prout ex doctrina tradita *supr. disp. 19. g. 8* & sæpè alias repetita liquidum est. Itaque cum primum intellectus humanus cōparando terminos, hoc est apprehendendo alios, ut subiecta, & alios ut prædicata, siquæ varias propositiones obiectiuas ex illis cōponendo, in aliquam incidit per se noscibile affirmatiue, vi cōnexionis immediatæ subiecti cum prædicato, statim per huiusmodi apprehensiones cōparatiuas terminorū talis propositionis ad illā affirmandā, seu affirmatiue iudicandam inducitur. Cum primum verò idē præstando, incidit in propositionē per se noscibilem negatiue, vi oppositionis immediatæ subiecti cum prædicato negabili, seu quod in idem recidit, vi connexionis immediatæ subiecti cum negatione talis prædicati, statim per huiusmodi apprehensiones cōparatiuas terminorū talis propositionis, inducitur ad illā negandam, seu negatiue iudicandam. Cum primum itē intellectus per aliquā experientia excitatus propositionem obiectiua ex subiecto pariter & prædicato compositā, & ex vi talis experientia per se noscibilem apprehendit, statim per tales apprehensiones mouetur ad illā iudicandā aut affirmatiue, si sit propositio ex vi experientia positiua per se affirmabi-

Pharus Scientiarum, Tom. II.

lis, aut negatiue, si sit propositio ex vi experientia negatiua per se negabilis; idque inde pendenter ab eam connexionē, aut oppositionē subiecti talis propositionis cum prædicato. Quæ omnia ex doctrina tradita *q. illa 8. cōnata* cōperta sunt. Cum primum denique intellectus humanus cōparando propositiones obiectiuas, hoc est concipiendo alias cum aliis connexionas, siue alias aliis oppositas, in aliquas incidit, quarum prima cum secunda connexa est, cōnexionē ab ipso intellectu deprehensibilis; si prima est per se noscibilis, aut aliunde iā ipsi nota; statim mouetur ad iudicandum illā prout connexa cum secunda, indeque pergit ad inferendum siue illatiue affirmandū secundā ex prima. Quod si deprehendit primā secundā esse oppositā, seu (quod in idem recidit) connexa cum negatione eius, ex prima ut sic iudicatā mouetur ad illatiue negandā secundā. Ex quibus apparet quomodo, per cōparationem terminorū atque propositionum, proximè incidat intellectus humanus in omnia iudicia, atque adeo in omnē scientiā, quam pro præsentē statu acquirit, de quibusuis obiectis, siue de quibusuis propositionibus obiectiuis tum per se, tum per aliud scibilibus ab intellectu ipso.

Quæ cum ita sint, manifestè sequitur primo Potissimum instrumentū sciendi, siue acquirendi scientiam humanā vnicè esse combinationē, quæ docet facere omnes collectiones, atque adeo omnes cōparationes possibiles ex quibusuis terminis, ex quibusuisque propositionibus datis. Cum enim per huiusmodi cōparationes proximè cadat intellectus, ut vidimus, in omnē scientiā, quam naturaliter acquirit, neque aliter quā per illas in vilius obiecti a se scibilis scientiā possit cōnaturaliter cadere: eo quod aliter quā per illas in nullius propositionis obiectiua seu per se, seu per aliud scibilis iudiciū potest incidere, ut constat ex dictis. Necesse naturaliter est, ut quod plures intellectus humanus eiusmodi cōparationes fecerit, eodē plurius propositionū ex eis resultantū, sub easque quoquomodo cadētū scientiā acquirat. Vnde, si fecerit omnes cōparationes ex quibusuis terminis datis possibiles, prout præscribit ars cōbinandi, omnium utique propositionū ex talibus terminis componibilū & per se scibilium ab ipso scientiam acquirat; si autē fecerit omnes cōparationes ex quibusuis propositionibus datis possibiles, omnium etiā earum per alias ex ipsis dictis a se scibilium acquirat scientiā. Et consequenter si faceret omnes cōparationes ex omnibus excogitabilibus terminis, ex omnibusque excogitabilibus propositionibus possibiles, omnium similiter propositionum tum per se, tum per alios scibilium scientiā assequeretur. Quia tamen primum est impossibile, ob terminorū propositionumque excogitabilium infinitudinem; & secundum impossibile est. Per hæc tamen constat, quod dicebamus: Potissimum scilicet instrumentum sciendi, siue acquirendi scientiam humanam vnicè esse combinationem, seu artem combinandā, per quam scientia humana mirificè venit in dies augenda, eximis profectō accrementis & nunquam finientis. Nam licet per adæquatam combinationem alicuius dati numeri terminorū, atque ex his nascentium propositionum, possit exhauriri scientia earum, quæ ex illis per fundamenta intrinseca, hoc est intra numerum ipsarum combinationum reperta, scibiles sunt; ut ex dictis colligere est. Semper tamen fortasse restabunt inter illas plurimæ ignotæ, & successu temporis sciendæ: eodē quod per fundamenta successiue querenda extrinsecus scibiles sunt. Ipsæque termini & propositiones cum aliis & aliis sine fine combinabiles erunt; atque adeo compotes

præbere materiam scientiæ in infinitum augibilis, nec undeque unquam exhaustiendæ.

Ex quibus sequitur tractatus commemorata, ex quibus integra Ars vniuersalis sciendi, siue acquirendi scientiam coalescit, vni *Combinationi*, quæ huiusmodi Artis est pars potissima, quadamtenus subordinata esse. *Observatio* enim in aduertendis, seu notandis, sciendis, aut etiam querendis terminis, quæstionibus, propositionibus, & illationibus obiectiuis, quæ sunt materia combinationis, distincta est. *Compositio* autem, & *Diuisio* adunando dispersa, & distinguendo confusa eandem materiam ad combinationem adaptat. Quam insuper perficit. *Definitio* omnimodam eius explicationem exhibendo. *Locatio* & illam, vt ad manum sit, suis in locis reponit; & loca item vbi inuenienda sit designat. *Argumentatio*, præterquam quod quidam est combinationis comes, seu potius immediatus effectus, sicut & iudicatio seu scientia ipsa, speciales insuper formas præscribit necessario inferendi, atque adeo infallibiliter per illas iudicandi de inuentis per combinationem. *Translatio* in quadam analogorum comparatione, quæ non sine combinatione sit, præcipue consistit; specialitque quoddam argumentationis genus pro effectu habet. *Memoratio* scientiam per combinationem comparatam docet repetere, & retinere. *Traditio* autem docet eandem aliis communicare: omniaque ferè instrumenta ista insuper combinatio ipsa transcendit; quatenus nullum ferè eorum absque vsu combinationis ritè, & scientificè venit in vsum. Nulla quippè ferè operatio intellectus humani ritè ab ipso peragi potest siue combinatione; hoc ipso quod modus, quem habet operandi, intelligendive, siue sciendi pro statu præsentis comparatiuis est. Quæ omnia ex dicendis latius in sequentibus disputationibus magis conspicua fient.

17 Vnde etiam amplius constabit, legitimam, & unicam Artem vniuersalem sciendi, siue acquirendi scientiam humanam; imprimis ex *Combinatione*, deinde ex cæteris instrumentis recensitis, prout à nobis exponuntur, constare.

QVÆSTIO IV.

Quid & qualiter censendum sit de Artibus siue Methodis sciendi hætenus traditis & euulgatis, quæ in scholis circumferuntur.

18 QVas ego vidi sunt. Organum Aristotelis, siue Logica, à multis post ipsum expostoribus explicata, sed parum aucta. Rhetorica tum ab eodem, & Cicerone, & Quintiliano, & aliis antiquioribus composita, tum à Modernioribus illustrata. Ars, quam mirabilem appellant Raymundi Lullij. Syntaxes Artis mirabilis Petri Gregorij Tolosani. Digestum sapientiæ Yuonis Parisini Capucini. Ars Cyclognomica Cornelij Gemmæ; & Instauratio magna inchoata à Francisco de Verulamio. De quibus singulis sigillatim meum fero iudicium, vt sequitur.

De Logica siue Dialecticâ.

19 Aristoteles à libro Categoriarum, siue Prædicamentorū incepit suam Logicam. In quo post præmissam explicationem Vniuersorū, Equivocorū, Denominati-

uorum, & eorum quæ in subiecto sunt, abt non sunt, de subiecto quæ dicuntur, aut non dicuntur, ad decem genera vniuersalia, ad decemve terminos genericos reducit cuncta ab intellectu humano scibilia, collocando sub singulis suo ordine quæcunque sub singulis subordinatè continentur, vel tanquam genera minus vniuersalia, seu species intermediæ, vel tanquam infimæ species, vel tanquam indiuidua. Decem autem genera sunt. Substantia, Quantitas, Relatio, Qualitas, Actio, Passio, Quando, Vbi, Situs, Habere. Quorum vniuscuiusque naturæ, & passionis, partelque in quas diuiditur breuiter explicat. Subiungit, & exponit quadam prædicata multis prædicamentis communia, quæ Postprædicamenta appellantur. Vt esse opposita, esse prius, vel posterius, vel simul, & moueri aliquâ specie motus.

Sequuntur libri Perihemenias, siue de interpretatione; vbi agit Aristoteles de significatione vocū, de Nomine & Verbo, de Oratione, de Enutiatione, siue Propositione, & eius speciebus; deque propositionum oppositionibus.

Post hæc scripsit Arist. Priora Analytica, seu libros de Priore resolutione: vbi scilicet tractat de argumentationis speciebus; potissimum verò de syllogismis, quod attinet ad eorum formam præciscendo à materia. In Posterioribus verò Analyticis, seu libris de Posteriori resolutione; postmodum agit Arist. de Demonstratione, siue de Syllogismo demonstratiuo. Qui quidem, suppositâ legitimâ formâ, de quâ egerat Arist. in præcedentibus libris, à solâ euidentiâ materiæ euadit demonstratiuus, seu demonstratio.

Sequuntur libri Logicorum in quibus tractat Arist. de Argumentatione, atque adeo de syllogismo probabili, qui Dialecticus dici solet, recensitis per otium locis, vnde argumenta probabilia peti possunt, ad differendum circa quamvis quæstionem. Qui loci propterea dialectici dici etiam solent.

Postremò in libris Elenchorum Arist. agit de argumentationibus, atque adeo de syllogismis sophisticis, siue fallacibus, deque locis vnde de sophistæ argumenta sumere possunt, aut etiam solent ad decipiendum.

Hæc Arist. in sua Logica. Quibus addidit Porphyrius tractatum de Prædicabilibus, vt Prædicamentis Arist. lucem adferret. Ex cæteris vero Interpretibus tum Arist. tum Porphyrii quidam doctrinam eorum paulo vberius explicauerunt. Quidam vero præsertim Moderniores implicauerunt potius, multis metaphysicis disputationibus in Logicam longè ab ipsâ alienis inseritis.

Legitima quippè Logica ea scientia practica est, quæ intellectum humanum in suis operationibus dirigat, atque ita eò tendere, ad idque proficua esse debent quæcumque tractantur in Logica, vt præbeantur instrumenta, siue regulæ practicae, quibus iuuetur ac dirigatur intellectus humanus ad simpliciter apprehendendum, iudicandum, & discurrendum, prout oportet, vt veritates, falsitatesque inueniat in omni materia scientiarum: illarumque subinde scientiam acquirat, & in dies augeat. Ad quem finem conducunt tractatus de terminis respondentibus simplici apprehensioni, tractatus de propositionibus respondentibus iudicio, & tractatus de argumentationibus correspondentibus discursui: quæ sunt tria genera operationum intellectus humani, iuxta latius dicta supra disputatione 2.

Porro ad tractatum de terminis pertinent Prædicamenta Arist. quatenus ordinationes quædam locique quidam sunt terminorum, atque adeo ad id instrumentum